

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INTEGROVANÁ
STŘEDNÍ ŠKOLA
POLYGRAFICKÁ

Typografie

6. Pravidla smíšené sazby

www.isspolygr.cz

Vytvořila:
Ivana Michálková
Vytvořeno dne: 12. 10. 2012

Integrovaná střední škola polygrafická,
Brno, Šmahova 110
Šmahova 110, 627 00 Brno

Interaktivní metody zdokonalující edukaci na ISŠP
CZ.1.07/1.5.00/34.0538

Typografie

DUM číslo: 6
Název: Pravidla smíšené sazby

Strana: 1/9

Škola	Integrovaná střední škola polygrafická, Brno, Šmahova 110
Ročník	1. ročník (SOŠ, SOU)
Název projektu	Interaktivní metody zdokonalující proces edukace na ISŠP
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0538
Číslo a název šablony	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Autor	Ivana Michálková
Tématická oblast	Typografie
Název DUM	Pravidla smíšené sazby
Pořadové číslo DUM	6
Kód DUM	VY_32_INOVACE_06_OV_MI
Datum vytvoření	12. 10. 2012
Anotace	Dokument obsahuje vysvětlení, jaké jsou možnosti vyznačování textových skupin v sazbě

Pokud není uvedeno jinak, je uvedený materiál z vlastních zdrojů autora.

Smíšená sazba je sazba z jednoho druhu, jedné velikosti písma, ale více řezů, tzn. že smíšený text, na rozdíl od textu hladkého, obsahuje písma jiných řezů, kterými jsou vyznačovány (zdůrazňovány) některé části textu (slova, věty, odstavce). K vyznačování používáme řezy písma odlišné od základního, vždy však z téže písmové rodiny – kurzívu, polotučný a tučný řez a kapitálky. Jen ve zcela výjimečných případech vyznačujeme prostrkáním základního písma. Střední výška a účaří vyznačovaného písma se musí shodovat s písmem základním. Smíšená sazba vždy působí neklidně oproti sazbě hladké, proto je nutno vyznačovat umírněně a s citem.

Pravé řezy Instalují se do počítače spolu s druhem písma.
obyčejný
kurzíva
polotučný
polotučná kurzíva
tučný
tučná kurzíva
kapitálky

Falešné řezy Jsou takové, které tzv. vygeneruje program z obyčejného řezu.
nepravá kurzívá – zkosení textu
nepravé kapitálky – verzálky z menší velikosti (tah písma je užší)

FuturTEE – pravé řezy

obyčejný
kurzíva
polotučný
polotučná kurzíva
tučný
tučná kurzíva
velmi tučné
velmi tučná kurzíva
slabé
slabé zúžené
slabá kurzíva
slabá zúžená kurzíva
tučné zúžené
tučná kurzíva zúžená

FuturTEE – flešné řezy

zkosení textu
NEPRAVÉ KAPITÁLKY

Vyznačování písmových znaků, značek a interpunkce

Všechny písmové znaky, značky a interpunkce se sázejí z vyznačovaného písma, pokud tvoří součást vyznačovaného slova výrazu.

Pokud interpunkční znaménko platí pro celou větu nebo její část ve smyslu větného rozboru a slovo před ním se sází z vyznačeného písma, bude interpunkční znaménko vysazeno z písma základního.

Čárky, závorky a uvozovky se sázejí ze základního písma a u párových znaků musíme zvlášť dbát na jejich shodný řez.

jak?

10 kg

stop!

Sází se kurzívou?

Interpunkční znaménko platí pro **celou větu!**

Mám rád **šunku, bůček, slaninu**, ale i **řízek**.

Vyznačovací způsoby – kurzíva, polotučný a tučný řez

Vyznačování kurzívou se používá nejčastěji. Vytváří přirozený a esteticky dokonalý celek. Nepůsobí nápadně, nejméně narušuje jednotné zbarvení tisku, přesto však svým sklonem na sebe dostatečně upozorňuje. Kurzíva se jako písmo vyznačovací nikdy neprostrkává.

V rukopisu se vyznačuje červenou vlnovkou. Používá se v sazbě časopisů, krásné literatuře, ve vědeckých publikacích. Pokud je základní text sázen z kurzívy, vyznačuje se obyčejným řezem.

Vyznačování polotučným (tučným) řezem písma se používá tam, kde má zdůrazněný text nápadně upoutat čtenáře. Používá se v technické literatuře, v novinách, časopisech a v akcidenčních tiskovinách. Vyznačovací řez dostatečně zvýrazňuje a je dobře čitelný.

V rukopisu se vyznačuje modrou čarou (polotučný jednou, tučný dvěma čarami).

Vyznačování kurzívou

Zabarvení sazby je poměr *potištěné a nepotištěné* plochy vysazené stránky. Vliv na toto zbarvení má v první řadě použité písmo. Jeho *duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky* písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Vyznačování tučným řezem

Zabarvení sazby je poměr **potištěné a nepotištěné** plochy vysazené stránky. Vliv na toto zbarvení má v první řadě použité písmo. Jeho **duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky** písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Vyznačovací způsoby – kapitálky a prostrkávaná sazba

Vyznačování kapitálkami – kapitálky jsou verzálky na střední výšku písma (na výšku mínusek). Působí důstojně až slavnostně. Tvoří se základním písmem esteticky dokonalý celek a nenarušuje jednotné zbarvení tisku. Používá se v odborných knihách, vědeckých časopisech, v sazbě dramatických děl pro jména osob. Pokud se kapitálky nahrazují verzálkami z menších stupňů, musí být vyrovnány na základní účaří písma. V rukopise se vyznačují žlutou přerušovanou čarou a tečkou.

Prostrkávání sazby se doporučuje jen v odůvodněných případech. Větší celek prostrkávané sazby působí neklidně a čtení je namáhavé. Proto je vhodnější k vyznačování jednotlivých slov. U stupňů do 8 bodů se prostrkává 1 bodem, max. 1,5 bodu, u stupňů do 12 bodů až 2 body, přičemž je třeba vždy přihlížet k řezu písma a jeho šířce. Používá se v sazbě novinové, složitých technických děl, slovníků a akcidenčních tiskovin. V rukopise se vyznačuje přerušovanou modrou čarou.

Mezislovní mezery se v prostrkávané sazbě zvětšují o stejnou hodnotu, jakou se prostrkává, ale mezi výrazy prostrkanými a neprostrkanými se mezislovní mezery zvětšují jen o polovinu hodnoty, jíž se prostrkává.

Vyznačování kapitálkami

Zabarvení sazby je poměr **POTIŠTĚNÉ** a **NEPOTIŠTĚNÉ** plochy vysazené stránky. Vliv na toto zbarvení má v první řadě použité písmo. Jeho **DUKTUS**, **ŠÍŘKA PÍSMOVÝCH ZNAKŮ** a **POMĚR STŘEDNÍ VÝŠKY** písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Vyznačování prostrkáním

Zabarvení sazby je poměr **POTIŠTĚNÉ** a **NEPOTIŠTĚNÉ** plochy vysazené stránky. Vliv na toto zbarvení má v první řadě použité písmo. Jeho **DUKTUS**, **ŠÍŘKA PÍSMOVÝCH ZNAKŮ** a **POMĚR STŘEDNÍ VÝŠKY** písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Kombinace vyznačovacích způsobů

Při požadavku víceúrovňového vyznačování je nutné vyznačovací způsoby kombinovat.

Platí následující pravidla:

- kurzíva, polotučné, prostrkání
- kurzíva s prostrkáním
- kurzíva s polotučným
- kurzíva s kapitálkami
- polotučné s prostrkáním

Jiné způsoby vyznačování

- verzálky
- podtrhávání linkou
- druhá barva
- rámeček
- negativní plocha

kurzíva s prostrkáním

kurzíva s polotučným

kurzíva s KAPITÁLKAMI

polotučné s prostrkáním

VERZÁLKY

podtrhávání linkou

druhá barva

rámeček

negativní plocha

Kontrolní otázky:

1. Definuj smíšenou sazbu.
2. Jaký je rozdíl mezi pravými a falešnými řezy.
3. Popiš jednotlivé vyznačovací způsoby.

Zdroje:

Ing. POP Pavel, FLÉGER Jindřich, POP Vladimír. Sazba1: Ruční sazba. Vydání druhé. Praha: SPN, 1989. 185 stran.
ISBN 85-30-44/2.

KAPLANOVÁ Marie a kolektiv. Moderní polygrafie. Vydání druhé. Praha 2: Svaz polygrafických podnikatelů, 2010. 391 stran.
ISBN 978-80-254-4230-2.

BERAN Vladimír a kolektiv. Aktualizovaný typografický manuál. Vydání páté. Praha: font, 2007. 120 stran.